

Zdravlje 2020. – nova strategija zdravlja Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije

2012. bila je godina planiranja, oblikovanja i usvajanja strateških dokumenata koji će voditi djelovanje zdravstvenih profesionalaca do 2020. godine. Sretnim stjecajem okolnosti, uvjetovanim pristupanjem Republike Hrvatske Europskoj Uniji, desilo se da u rujnu 2012. istovremeno „dobijemo“ i nacionalnu i europsku strategiju razvoja zdravlja do 2020. godine.

Strategija „Zdravlje za sve do 2020. godine“ (skraćeno Zdravlje 2020) Europskog ureda Svjetske zdravstvene organizacije postavlja europski okvir za oblikovanje zdravstvene politike kojom će se podržati aktivnosti suradnje između različitih sektora vlade i društva s ciljem dosizanja boljeg zdravlja i blagostanja u zemljama članicama. Zajednički ciljevi svih zemalja članica Europske regije Svjetske zdravstvene organizacije, iskazani kroz strategiju Zdravlje 2020. su *„značajno unaprijediti zdravlje i blagostanje sveukupnog stanovništva, smanjiti nejednakosti u zdravlju, osnažiti javno zdravstvo i osigurati ljudima okrenut sustav zaštite zdravlja koji je univerzalan, pravičan, kvalitetan i održiv.“* Premisa od koje (u ovo doba ekonomskih restrikcija) strategija polazi je da se usvajanjem učinkovitih strategija i u ekonomskoj krizi mogu ostvariti pozitivni učinci na zdravlje populacije po prihvatljivoj cijeni. U ekonomijama koje sve više traže dokaz da dobivaju adekvatnu vrijednost za uloženi novac vodeći je izazov sustava zdravstva unaprjeđenje vlastitog kapaciteta za promjenu, i preoblikovanje kako bi se što bolje „odradio posao“, odnosno odgovorilo na nove zdravstvene izazove i potrebe populacije. Ključne riječi ove preobrazbe su reorijentacija i kvaliteta.

Dokument „Zdravlje 2020.“ navodi četiri prioriteta područja djelovanja:

- ulaganje u zdravlje tijekom cjelokupnog života i jačanje ljudi,
- izazovi vezani uz vodeće nezarazne i zarazne bolesti,
- jačanje sustava zdravstva okrenutog ljudima (novonastalim zdravstvenim potrebama), jačanje javnozdravstvenog kapaciteta, jačanje nadzora i spremnosti na odgovor u slučaju incidenata i katastrofa,
- jačanje otpornosti zajednica za izlaženje na kraj sa problemima uzrokovanim naglim i negativnim promjenama u okruženju i stvaranje fizikalnog i socijalnog okruženja koje vodi zdravlju.

Ulaganje u zdravlje tijekom cjelokupnog života i jačanje ljudi uključuje programe promicanja zdravlja u okruženju gdje ljudi žive, rade ili se školuju - od sigurne trudnoće i zdravog početka života, sigurnosti, blagostanja i adekvatne zaštite tijekom djetinjstva i mladosti, zdravih radnih mjesta do zdravog starenja. Posebni značaj imaju programi ciljani na djecu, mlade i starije građane, zdrava hrana i prehrana tijekom cjelokupnog života (sprečavanje epidemije pretilosti) te duševno i reproduktivno zdravlje

Izazovi vezani uz vodeće nezarazne i zarazne bolesti - od razvoja i implementacija intersektorskih strategija namijenjenih sprečavanju nezaraznih bolesti koje uzrokuju najveće breme bolesti u populaciji do formiranja i umrežavanja te razmjene baze informacija i nadzora nad ozbiljnim virusima i bakterijama uzrokovanim prijetnjama.

Jačanje sustava zdravstva okrenutog ljudima i njihovim zdravstvenim potrebama - razvoj visoko kvalitetne zaštite koja unapređuje zdravstvene ishode zahtijeva sustav zdravstvene zaštite koji je okrenut ljudima i njihovim zdravstvenim potrebama, dakle svrsishodan, financijski održiv i temeljen na dokazima. Sustav zdravstva treba moći prepoznati i prilagođavati se promjenama potreba populacije (vezano uz demografske promjene i promjene u obrascima bolesti, posebno izazovi vezani uz duševno zdravlje, kronične bolesti i stanja vezana uz starenje). Ovaj proces zahtijeva reorijentaciju sustava zdravstva prema zdravlju i sprečavanju bolesti, trajni rad na jačanju procesa unapređenja kvalitete i integriranju razina zdravstvene zaštite kako bi se osigurao kontinuum zdravstvene skrbi te podržala samozaštita i zbrinjavanje što bliže domu korisnika. Primarna zdravstvena zaštita treba ostati kamen temeljac zdravstvene zaštite 21. stoljeća. Da bi se ostvarili bolji zdravstveni ishodi kontinuirano treba jačati javnozdravstvene funkcije i kompetencije. Promjene u obrazovanju zdravstvenih djelatnika (naglasak na timskom radu, fleksibilnosti, mješavini vještina) pomoći će revitalizaciji javnog zdravstva i transformaciji zdravstvenih usluga.

Jačanje otpornosti zajednica za izlaženje na kraj sa problemima uzrokovanim naglim i negativnim promjenama u okruženju i stvaranje fizikalnog i socijalnog okruženja koje vodi zdravlju – povezujući različite sektore kao npr. kroz projekte zdravi grad ili zdrava zajednica.

Postizanje sinergije s drugima, odnosno podizanje kapaciteta za suradnju sa drugim sektorima, na svim razinama preduvjet je adekvatnog pozicioniranja sustava zdravstva u postizanju boljeg zdravlja i blagostanja populacije. *Da bi se postigao pravi učinak država, regije i gradovi trebaju dijeliti zajedničke ciljeve i istovremeno ulagati resurse u njihovu realizaciju.* Prioritetna područja zajedničkih i koordiniranih napora su: kvalitetno predškolsko obrazovanje, unaprijeđeni edukacijski ishodi i cjeloživotno obrazovanje, po zdravlje siguran posao i uvjeti rada, odgovarajuća socijalna zaštita i smanjenje siromaštva. Sugerirani pristupi koji mogu dovesti do rezultata su: jačanje otpornosti (na promjenu) zajednica, socijalno uključivanje i jačanje socijalne kohezije, stvaranje infrastrukture za postizanje blagostanja, izgradnja kapaciteta pojedinaca i zajednica da čuvaju i unapređuju zdravlje. Istraživanja, provedena kao podloga za informirano oblikovanje strategije, pokazuju da *rezultate postižu samo integrirani programi koji su uspjeli prevladati među-sektorske ali i granice između različitih razinama.* Primjeri toga su ulaganje u rano obrazovanje i razvoj djeteta i zdravo urbano planiranje.

Prihvatanjem strategije „Zdravlje 2020.“ mijenja se značaj i uloga Ministara zdravlja i javnozdravstvenih institucija. Njihova je uloga leaderska i koordinatorska i marketinška. Kolege iz drugih sektora moraju znati da je zdravlje preduvjet razvoja te da njihove strategije (svih ostalih sektora) imaju utjecaja na zdravlje. Naš je posao usklađivanje i ukazivanje na potencijalno štetne efekte po zdravlje loših strategija.

Nacionalne strategije Razvoja zdravstva 2012. – 2020. i Strateški plan razvoja javnog zdravstva 2013. – 2015. ugradile su vrijednosti Europske strategije Zdravlje 2020.

Vizija zdravstvenog sustava Republike Hrvatske stavlja zdravstveni sustav u kontekst okruženja („unaprijediti kvalitetu života i stvoriti uvjete za gospodarski rast kroz očuvanje i unapređenje zdravlja svakog pojedinca i cijele populacije“), naglašavajući potrebu vlastite transformacije i otvaranja prema drugima („poštujući činjenicu da na

zdravlje utječe veliki broj čimbenika izvan sustava zdravstva, zdravstveni sustav ojačati će svoj kapacitet za suradnju s drugim sektorima i unaprijediti vlastiti kapacitet za preoblikovanje kako bi se odgovorilo na nove zdravstvene izazove i potrebe stanovništva“). Djelotvornost, znanstvena utemeljenost, kvaliteta rada i okretanje korisniku („zdravstveni sustav RH će na djelotvoran i racionalan način provoditi će mjere zaštite i unapređenja zdravlja te liječenja i rehabilitacije bolesnika, pri čemu će se uvijek voditi znanstveno utemeljenim spoznajama. Sustav će bolesnicima dati središnju i aktivnu ulogu, a temeljit će se na visokim etičkim i moralnim normama“) centralne su postavke nacionalne strategije.

U Strateški plan razvoja javnog zdravstva unesena je ključna promjena u paradigmi djelovanja javnozdravstvene profesije. Suvremeno javno zdravstvo definira ocjenu zdravstvenih potreba stanovništva kompleksnije, dinamično i proaktivno, kao nadzor zdravstvenog stanja populacije, ali sa ciljem prepoznavanja i rješavanja zdravstvenih problema zajednice. Procjena zdravlja i zdravstvenih potreba je temeljni dokument, podloga za raspravu i odlučivanje o zdravlju te odabir prioriteta pa svakako treba biti razumljiva sudionicima policy procesa. Uz već postojeće mora uključivati – povezane, valjane, smislene, svježije informacije (public health intelligence), specifične zdravstvene potrebe ciljanih grupa (uvođenje kvalitativno analitičke metodologije) i informacije o uz zdravlje vezanom ponašanju iz populacijskih studija (health survey). Uz analizu potreba važna je i analiza adekvatnosti postojećih zdravstvenih (i društvenih) resursa odnosno procjena kapaciteta (lokalne, regionalne) zajednice da prepoznatim potrebama udovolji. Posao je javnozdravstvenih liječnika skrbiti o zdravstvenim potrebama stanovništva. Naša je ruka na bilu populacije, čije zdravlje i bolest pratimo i o njemu izvještavamo kroz slike zdravlja (ne samo bolesti) naših gradova, županija, države. Naše je „liječenje“ populacijsko – predlažemo i organiziramo provođenje mjera koje će donijeti bolje zdravlje svima. One idu u tri smjera – prema stvaranju preduvjeta za zdravlje, kroz javnozdravstvene intervencije i kroz sustav zdravstvene zaštite. U rasponu su od nespecifičnih mjera unapređenja zdravlja (zdravog urbanog planiranja, jačanja kapaciteta za bolje zdravlje, unapređenja zdravstvene pismenosti, uključivanja javnosti u odlučivanje o zdravlju) preko prevencije i ranog otkrivanja bolesti do organizacije sustava zdravstva koji će (svojom dostupnošću, pristupačnošću, prihvatljivošću i kvalitetom) omogućiti učinkovito liječenje i rehabilitaciju bolesnih. Sve navedeno područje je javnozdravstvenog djelovanja.